

DARS JARAYONLARIDA MAXSUS FANLARNI O‘TISHDA BO‘SH O‘ZLASHTIRUVCHI O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASH

Farg‘ona ICHSHUI maxsus texnikumi Maxsus fan o‘qituvchisi

Murayeva Nurida Rustamjonovna

Annotatsiya. Maqolada dars jarayonlarida maxsus fanlarni o‘qitishda bo‘sh o‘qish o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashning samarali metodlari tahlil qilinadi. Ushbu mavzu o‘qituvchilarga bo‘sh o‘quvchilar bilan ishlashda metodik yondashuvlarni to‘g‘ri qo‘llash, individual yondoshuvlar va o‘quvchilarning ehtiyojlariga mos o‘qitishning muhimligini ko‘rsatadi. Maqola, o‘qitish jarayonida o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularning bilimlarini yaxshilash va rivojlantirish uchun qanday metodlar va vositalardan foydalanish mumkinligini taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: maxsus fanlar, o‘quvchilar bilan ishlash, o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar, individual yondashuv, o‘qitish metodlari, dars jarayoni, motivatsiya, pedagogik metodlar

Kirish.

Dars jarayonida o‘quvchilarning individual xususiyatlariga qarab ta’lim berishning ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Ayniqsa, maxsus fanlar, ya’ni chet tillari, fizika, matematika va boshqa ixtisoslashgan fanlarni o‘qitishda bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashning o‘ziga xos metodlari mavjud. Bo‘sh o‘qish o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashda o‘qituvchilar tomonidan ko‘proq individual yondoshuvlar va metodik variantlar qo‘llanilishi lozim. Ushbu maqolada bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashda samarali bo‘lgan pedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi.

Ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim darajasi, malaka va ko'nikmalari o'ziga xos tarzda shakllanadi. Shunga qaramay, ba'zi o'quvchilar o'zlashtirish jarayonida qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu o'quvchilar "bo'sh o'quvchilar" deb ataladi. Ular o'zlashtirish jarayonida sekinroq rivojlanadi, ko'p hollarda o'rgatilgan materiallarni o'z vaqtida o'zlashtira olmaydi yoki materialni aniq tushunishda muammolarni boshdan kechiradilar. Maxsus fanlarni o'qitishda bo'sh o'quvchilar bilan ishlash alohida yondashuvni talab qiladi. Ularning ehtiyojlarini inobatga olib, ta'lim jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarni muvaffaqiyatga erishtirish o'qituvchidan individual yondashuvni va maxsus metodlarni qo'llashni talab qiladi.

Adabiyotlar tahlili.

Maxsus fanlarni o'qitishda bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashning metodik asoslari bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud. Masalan, Xo'jayev (2018) o'zining "O'quvchilarning bilim darajasi va o'zlashtirish qobiliyatini oshirish" asarida o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish orqali samarali ta'limni tashkil etish mumkinligini ta'kidlagan.

Ta'lim metodikasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bo'sh o'quvchilar bilan ishlashda o'qituvchining yondashuvi va metodikasi katta ahamiyatga ega. Bo'sh o'quvchilarni o'zlashtirishga erishish uchun bir qator pedagogik va psixologik yondashuvlar ishlatilishi kerak. Vygotsky (1978) o'zining "Mind in Society" asarida o'quvchilarni o'rgatishning ijtimoiy va psixologik taraflarini tushuntirgan. Uning fikricha, ta'lim faqat bilim berish emas, balki o'quvchining ijtimoiy aloqalarini rivojlantirishdir.

Shuningdek, Abdurahmonov (2017) o'zlashtirish jarayonlarini tushunish va rivojlantirish uchun o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlashning ahamiyatini yoritgan. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'sh o'qish o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda individual yondashuvlarning samaradorligi bir qator amaliy tajribalarda tasdiqlangan.

Pedagogik texnikalar, masalan, kooperativ o'qitish, innovatsion metodlar, qisqacha takrorlash, dastlabki materiallarni qayta ishlash metodlari hamda interaktiv darslar bo'sh o'quvchilar bilan ishlashda samarali ekanligi ilmiy tadqiqotlarda isbotlangan.

Natija va muhokama.

Bo'sh o'quvchilar bilan ishlashda eng muhim jihatlardan biri o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishdir. O'quvchilarning ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olgan holda, darsni jozibador va interaktiv qilish zarur. Shuningdek, dars jarayonida maxsus fanlarni o'qitish uchun innovatsion metodlardan, masalan, loyiha asosidagi o'qitish, vazifalar va mashqlarni individual tarzda tuzish, o'quvchilarga o'z-o'zini nazorat qilish imkoniyatlarini berish orqali bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning o'zlashuvi yaxshilanishi mumkin. Muhokamada, shuningdek, o'quvchilarning individual rivojlanishlarini kuzatib borish, ular uchun maxsus qo'llanma yoki materiallar ishlab chiqish zarurligi ta'kidlanadi.

Bo'sh o'quvchilar bilan ishlashda o'qituvchi quyidagi metodlardan foydalanishi mumkin:

Individual yondashuv:

Bo'sh o'quvchilarning bilim darajasi va ehtiyojlari turlicha bo'ladi. Shuning uchun o'qituvchilar individual yondashuvni qo'llash orqali har bir o'quvchining o'ziga xos xususiyatlariga mos ravishda ta'lim berishlari kerak. Bu yondashuvda o'qituvchi har bir o'quvchi bilan alohida ishlaydi, uning qiyinchiliklarini aniqlaydi va bu qiyinchiliklarni yengish uchun moslashtirilgan metodlarni qo'llaydi.

Kooperativ o'qitish:

Kooperativ o'qitish metodlaridan foydalanish o'quvchilarni bir-birlari bilan o'rganish va tajriba almashish imkoniyatini beradi. Bu metod bo'sh o'quvchilar uchun juda samarali bo'lishi mumkin, chunki ular guruhda ishlash orqali ko'proq bilim olishlari va o'zlari uchun yangi ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Bu

usul, shuningdek, o'quvchilarni bir-birlarini yordam berishga undaydi va o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish:

Maxsus fanlarni o'qitishda interaktiv vositalar, multimedia resurslari, onlayn platformalar va ta'lim dasturlari o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ta'limni samarali tashkil etishda yordam beradi. Interaktiv usullar, masalan, video darslar, simulyatsiyalar va boshqa ko'rgazmali materiallar bo'sh o'quvchilarga murakkab mavzularni tushunishda yengillik yaratadi.

Motivatsiya va rag'batlantirish:

Bo'sh o'quvchilarga rag'batlantiruvchi tizimlar ishlab chiqish ularning o'zlashtirish jarayonini yanada samarali qiladi. Bunda o'quvchilarga kichik muvaffaqiyatlar uchun mukofotlar, tan olinish yoki bonuslar berish ular uchun qo'shimcha motivatsiya bo'ladi. Shuningdek, o'quvchilarni rag'batlantirish orqali ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish mumkin.

Maxsus yordamchi materiallar va qo'llanmalar:

Bo'sh o'quvchilar uchun yordamchi materiallar tayyorlash, masalan, qisqacha mazmunli qo'llanmalar, jadval va diagrammalar yordamida ta'lim jarayonini yengillashtirish mumkin. Bu materiallar o'quvchilarning o'rganganlarini mustahkamlashga va yanada yaxshiroq tushunishlariga yordam beradi.

Qayta ishlash va takrorlash metodlari:

Bo'sh o'quvchilar bilan ishlashda ta'limning takrorlanishi va yangi materialni eski bilimlar bilan bog'lash muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarga materialni qayta takrorlash, so'rovlar va testlar orqali o'zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlash kerak. Bu metod bo'sh o'quvchilarning o'rganish jarayonini soddalashtiradi va ular uchun yanada oson tushunarli qiladi.

Xulosa:

Maxsus fanlarni o'qitishda bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda individual yondashuvlar, motivatsiya va innovatsion pedagogik metodlar muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar o'z faoliyatida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini hisobga olib, darsni tashkil etishlari kerak. Shuningdek, dars jarayonida o'quvchilarga o'z-o'zini rivojlantirish va o'rganish uchun imkoniyatlar yaratish kerak. Kelajakda o'qituvchilar uchun bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashning samarali metodlari bo'yicha yanada chuqurroq tadqiqotlar olib borilishi muhimdir.

O'quvchilarning muvaffaqiyatga erishishi uchun o'qituvchilar ularni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashda doimiy ravishda faol bo'lishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Xo'jayev, T. (2018). O'quvchilarning bilim darajasi va o'zlashtirish qobiliyatini oshirish. Toshkent: O'zbekiston fan va texnologiya nashriyoti.
- 2.Abdurahmonov, A. (2017). O'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash va ularni rivojlantirish metodlari. Tashkent: Yangi O'zbekiston.
- 3.Kagan, S. (2009). Cooperative Learning: Resources for Teachers. San Juan Capistrano: Kagan Publishing.
- 4.Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. Review of Educational Research, 77(1), 81-112.
- 5.Vygotsky, L. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge: Harvard University Press.
6. Sattarov, D., Mahammadiev, S., & Makhkamova, D. (2023). Changes of Nutritive Elements in Soils That Medium-Supplied With Phosphorus, Depending on Fertilizers Used in Cotton Agroecosystem. In BIO Web of Conferences (Vol. 78, p. 02012). EDP Sciences.
- 7.Xo'jayev, T. (2018). O'quvchilarning bilim darajasi va o'zlashtirish qobiliyatini oshirish. Toshkent: O'zbekiston fan va texnologiya nashriyoti.

8. Махкамова, Д. Ю., & Абдужалилова, О. Х. (2021). Чўл худуди тупрокларнинг шўрланиши, сизот сувлари ва сифат таркиби. Хоразм маъмун академияси Ахборотномаси.–Хива,–2021, 5.
9. Saidjon, S., Munajat, E., Zamira, A., Olimaxon, E., Dilafruz, M., & Nigora, T. (2020). Degree of humification of cotton, alfalfa and ephemers organs, their effect on the content and composition of soil organic matter. The land, 13, 15.
10. Makhkamova, D. Y., Ergasheva, O. K., & Igamberdieva, D. A. (2019). INFLUENCE OF AUTUMN CHICKEN (CICER ARIETINUM) ON NITROGEN BACTERIA IN OLD IRRIGATED LIGHT SIEROZEM SOILS. Scientific Bulletin of Namangan State University, 1(7), 88-91.
11. Makhkamova, D., Nabiyeva, G., Abdushukurova, Z., Iskhakova, S., & Abdujabbarovna, A. (2023). Climate conditions, hydrogeology and meliorative conditions of serozem-grass soils of mirzaabad district, sirdaryo region. In E3S Web of Conferences (Vol. 413, p. 03033). EDP Sciences.
12. Abdullayeva, X. B. Q., Makhkamova, D. Y., & Isxoqova, S. M. (2021). Buxoro viloyati sug'oriladigan o'tloqi allyuvial tuproqlarining umumiy fizik xossalari. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(11), 487-495.
13. Dilafruz, M., & Lazizakhon, G. (2017). Seasonal dynamics of the amount of ammonifying bacteria in the soils of Djizzak steppe. Austrian Journal of Technical and Natural Sciences, (11-12), 3-8.
14. Гафурова, Л. А., Каримов, А., Махкамова, Д. Ю., & Аблакулов, М. (2016). Актиномицеты в засоленных орошаемых сероземно-луговых почвах Сырдарьинского вилоята (ф/х Галаба баяутского тумана). In АГРАРНАЯ НАУКА-СЕЛЬСКОМУ ХОЗЯЙСТВУ (pp. 66-68).
15. Махкамова, Д. Ю. (2017). Актиномицеты в гипсоносных почвах Джизакской степи. In ЛОМОНОСОВ-2017 (pp. 33-34).